

הלכות ציצית י"א

מז

היכה אותך התורה כלל ולכן נהגו להקל. אבל כל ירא שמים יחמיר לעצמו לעשות קרן אחת עגולה כדי שלא יהיה לו ד' כנפות מרובעים^א:

בג מלבושים שקרוין רא"ק^ב שמחובר למעלה חתיכת בגד מרובעת ומונחת על כתיפו מאחוריו שקרוין קאלנע"ר פטורין מן הציצית שהרי לצד מעלה אין לו כנפות רק כנפות הקאלנע"ר [המנוחים מאחוריו ואין זה כנפות הואיל ואין ב' הקרנות שמאחוריו מכוונות כנגד הכנפות שמלפניו ולכן אין נקראים כנפות כלל מפני שאינן קצה הבגד והרי זה דומה להתופר ב' כנפות באמצע הבגד^ג שבודאי אינו צריך להטיל שם ציצית מפני שאין זה כנף האמור בתורה:

י"א דיני חומי הציצית ובו ל"ה סעיפים:

א מצות ציצית בזמן שהיה תכלת מצוי היה מצותה שיקח ב' חוטין צבועין [בצבע] הנקרא תכלת וב' חוטין שאינן צבועין הנקראים חומי לבן^א מפני שאין אנו מצווים לצבוען ממילא נשארים כלבנותם^ב

ועכשו שאין לנו תכלת צריך ליקח ב' חומי לבן במקום ב' חומי תכלת^ג מפני שאין ציצית פחות מד' חוטין שנאמר^ד גדילים תעשה לך ואין גדיל פחות מב' חוטין^ה שגודלן זה על גב זה וכשהוא אומר גדילים הרי כאן ארבע ואם הוסיף אפילו חוט א' על הד' חוטין הרי עבר על כל תוספתו ולכן אותה הציצית שהוסיף בה החוט היא פסולה עד שיסיר חוט א' ממנה עיין סי' י"ד^ו:

ב חומי הציצית צריכין שזיהה^ז שנאמר^ח פתול תכלת שיהיה מווי ושזור כעין פתילה ומה תכלת מווי ושזור אף לבן כן שהרי הוקשו זה לזה שנאמר^ט גדילים תעשה וגי':

ג וצריכים שיהיו מוויין ושזורין לשם ציצית דוקא^י דהיינו שיאמר בתחלת המווייה והשזורה שהוא עושה כן לשם ציצית^{יא} או שיאמר לאשה מווי לי ציצית למלית^{יב} שנאמר תעשה לך לשם חותכת^{יג} ואם לא היו מוויין לשמן^{יד} או שלא היו שזורין לשמן^{טו} פסולין.

ויש בעלי נפש שמחמירין על עצמן^{טז} אפילו בניפיץ הצמר^{טז} אבל אין נוהגין כן^{טז}:

ד מוון נכרי^{יז} או ששור אפילו ישראל עומד על גביו ואומר לו שיעשה לשם ציצית

עא וכו' בסדור ה"ה מלבושים.

עב דרכי משה. הובא במ"א שם.

עג לבוש סעף. וראה צין אלקיור ח"ו מוס"א.

סימן יא

א רש"י (תו"ם) פנחות לה. א ר"ה התכלת. טור.

ב דתנ"ס הלכות ציצית ס"א ה"א.

ג ג' ס"ז ס"ק יב. וראה רא"ש הל' ציצית סי' ג. תוס' שם. שו"ע סעף יב. וראה שם ס"ד.

ד דברים כג. יב.

ה רש"י פנחות ל"ג. ב.

ו שו"ע שם. שו"ת רשב"א ח"א סי' תפח וסי' תשכח. וראה במ"ק סי' קנן.

ז סעף יד.

ח ספרי במדבר (פיסקא קמז). שו"ע סעף ב. וע"ז ס"ק ב. וראה גם לקמן סי' יב. ועי' שו"ת צ"צ חו"ד סי' שג.

ט במדבר מו. לה.

^א דברים שם.

יא שו"ע סעיפים א"ב.

יב ולענין מחשבה עי' שו"ת צ"צ הא"ח סי' ב. אות ד, ובחאה"ע סי' רפח אות ג. ולענין תפילין ראה לקמן סי' לב ס"א.

יג ולענין ציצית מכונת ראה א"ח ח"ג ע' ג. ח"ו ע' רז ועי' רצנ. ח"א ע' רצח. ח"ג ע' תכ.

יד ראה שו"ת צ"צ הא"ח שם, שהוא פועם שומע כענה. ובסדור: צריך להחזיר לשם העשית ציצית שתנאי כפיה כפירוש בתחילת המווייה שהיא עושה כן לשם ציצית

וכן בהתחלת השזורה.

טז מוכח מ. א. לבוש סעף א.

טז שו"ע סעף א.

טז מ"א ס"ק ג. וראה הקרי הלכות ח"ה ע' 22.

יז דרכי משה בשם אגו"ק (הל' ציצית סי' כג).

יח בכת"י: שהיא לשם ציצית דוקא.

יט רמ"א סעף א. לבוש סעף ג.

כ שו"ע סעף ב. ולענין תפילין ראה לקמן סי' לב ס"ב.

הלכות ציצית יא

פסולין^{כא} (א) דנכרי אדעתיה דנפשיה קעביד^{כב} ואינו חושש לדברי הישראל אלא אם כן מסייע הישראל מעמ^{כג} אבל אם טוון או שרון חרש שומה וקטן^{כד} (ג) וגדול עומד על גביו ואומר להם שיעשו לשם ציצית כשר:

ד' ה' הומי הציצית צריך ליחנם למלית ולכפלם כדי שיהיו ח' ה' הומין^{כה} שנאמר פתיל תכלת שיהיה כפול^{כו} כעין פתילה ולאחר שכפלן צריך שיהיה ככל חוט מהח' הומין אורך^{כז} ג' גודלין^{כח} ומורדין במקום הרחב שבגודל^{כט}:

ז' שיעור הגדול של אדם בינוני הוא כרוחב ז' שעורות^ל כשמונתהו זו בצד זו ברוחק והן כאורך כ' שעורות בריוח:

קונטרס אחרון

(א) דנכרי אדעתיה דנפשיה כן פסק הרמב"ם^א, ואף הרא"ש^ב לא נחלק עליו אלא גבי עיבוד עורות לשם ספר תורה, כיון דאין צריך להשוב לשמה אלא בתחילת העיבוד^ג זה יעשה הנכרי על דעת ישראל המלמדו ומזהירו על כך, אבל גבי טווית ציצית, וכל הטוויה צריכה להיות לשמה^ד הוי דומיא דתחיבת הגט^ה דמודה ביה הרא"ש דנכרי אדעתיה דנפשיה קא עביד, עיין ברא"ש^ז, וזהו טעמו של הבי"ח שפסק ביורה דעה סימן רע"ז דבידעבד כשר אפילו בלי סיוע הישראל, ובסימן יד^ח כאן פסק דלא מועיל אפילו בדיעבד בלי סיוע הישראל.

ומלשון הש"ע^ט אין ראייה כלל, שהרי בבית יוסף סימן לב^ט מבואר להדיא דאפילו לדעת הרא"ש פסול בלא סיוע הישראל, ואף הדרכי משה^י לא חולק על זה אלא על כרחך צריך לומר דהש"ע קיצו כאן וסמך על מה שכתב בסימן לב^ט, שמשם נלמד דין זה בבית יוסף^{יג}.

(ב) וגדול עומד על גביו ב' המגן אברהם^{יד} כתב דזה תלוי במחלוקת שנוכר בבית יוסף סימן תס^י, ושם מסיק הבי"ח^{יב} והמגן אברהם^{יג} להקל (הגם שדברי המגן אברהם שם אינם ברורים במה שכתב דלהרא"ש^{יד} כשר אפילו בנכרי וישראל עומד על גביו, שהרי הרא"ש לא הכשיר אלא גבי עיבוד^{יז} כמו שכתב להדיא^{יח}). וכן משמע במגן אברהם סימן יד סעיף קטן ג במה שכתב דקטן דינו כאשה, והיינו בגדול עומד על גביו כמו שיתבאר בסימן ד'^י.

הלכות ציצית סי' יד. ש"ע סעיף א. שול"ר סי' כ.
לד ראה נישון רפ"ג. מור וש"ע אבן העזר סי' קלא סי' א.
 לה הלכות ספר תורה שם. וראה בב"י י"ד סי' רע"א ד"ה וי"ש אבל.
 לו ד"ה אין כותבין.
 לז ד"ה יעשה נ"י מפולח.
 לח סעיף ב.
 לט ד"ה ואם עבדו גז.
 מ שכתב שם: ועין ב"ר"ד סימן רע"א דבענין שמייע ישראל מטעם עיבוד ועיי"ש.
 מא סעיף ט.
 מב ד"ה וכתוב בנמשקי יוסף. ועי' דברי הח"י סב, ג. ש"ח נדרש"ם ח"ד סי' סג. אור לי סי' נה. חקרי הלכות ח"ט ע' 30. מנהג יוסף ע' י"ב. כולל הפוסקים וההוראה כולל עד.
 מג במעקף קטן ב.
 מד ד"ה אין עושין.
 מה עיי"ש ד"ה וי"ש כ"כ (לגבי נכרי בשעת הרחק).
 מו בתחילת הסימן. טובא לקטנ שם סי"א. ועין חק יעקב שם ס"ב ב. תהלה לדוד סק"ה.
 מז הלכות ספר תורה סי' ג.
 מח וראה ק"מ הקודם.
 מט הלכות ספר תורה שם.
 נ בשול"ר סי' כ ובק"מ סק"א.

כא רמב"ם הלכות תפילין פ"א ה"א. נמשקי יוסף הלכות ציצית אב"י זוטא סי' ק. ב"ח סי' ד.
כב פ"ז ס"א.
כג ה"א סעיף ב. דא"ש הל' ס"ת סי' ג בשם ר' ברוך כספר התירוטם סי' קצ. וראה שו"ת מדרש"ם ח"ד סי' ט.
כד מנהג יוסף ע' ק"ב.
כה מ"א ס"ק ב. עי' בק"א. ועי' שו"ת צ"צ האו"ח סי' ב ש"ה המגן והמקור רמב"ה בקטן כמגדול ע"ג. וראה גם לקטנ סי' י"ד ס"ב.
כז מנהגות מב, א. תוס' מנהגות לה, א סוף ד"ה התכלת. שו"ע סעיף י"ב.
כח לבוש סעיף ד'. וראה תוס' שם.
כז תוס' מנהגות מב, ב ד"ה בית שמאי הב'. רא"ש הל' ציצית סי' יב. מור וש"ע סעיף ד'.
כח ת"א ס"ק ה. מ"ז ס"ק ח.
כט רמב"ם פ"ב מהל' ס"ת ה"פ. מ"א שם. ועי' לקטנ ח"ה סי' קצ סק"ג. שארית הורה חו"ה סי' יא. ולשפת הרא"ש נ"ה הוא 2 ממנימטר.
ל הלכות תפילין פ"א ה"א.
לא הלכות ספר תורה סימן ג, בשם ספר התירוטם סימן קצ.
לב מור י"ד סי' רע"א. וראה ב"י שם ד"ה וי"ש ותו לא.
לג מנהגות מב, כ. רמב"ם הל' ציצית פ"א ה"א. רא"ש

הלכות ציצית יא

מט

ז אלו ה"ב גודלין מודדין לאחר שעשה כל הכריכות והקשרים⁹⁸ ומתחילין למדוד אותן משפת הכנף אבל כל מה שמונה על הכנף אין למדוד בכלל החשבון ולכן צריך שיהיה אורך כל חוט מהר' חומין שלשים גודלין⁹⁹ דכשיכפלים יהיה כל חוט מהר' חומין מ"ו גודלין ב' גודלין מנקב המלית שבו תוחבין הציצית עד שפת הכנף דהיינו שיעור קשר אגודל שיתבאר לקמן בסימן זה¹⁰⁰ וגדל א' להקשרים¹⁰¹ וי"ב גודלין יהיו תלויין להבשר הציצית:

ח אחר מהחומין יהיה יותר ארוך¹⁰² כדי שיכרך בו את הגדיל כמו שיתבאר בס"י זה לקמן¹⁰³ ואם אין לו חוט א' ארוך כל כך¹⁰⁴ שיוכל לכרך בו כל הכריכות יכול לכרך קצת כריכות בחוט זה וקצת כריכות בחוט אחר כי כן בזמן שהיה תכלת מצוי היו כורכין קצת כריכות בתכלת וקצתם בחוטי הלבן:

ט אם רוצה לעשות הציצית ארוכה יותר מ"ב גודלין ראשי¹⁰⁵ ויכול להאריכם כמו שירצה וטוב לעשות כן¹⁰⁶ כדי שאפילו אם יפסקו ישאר בהם י"ב גודלין:

י כבר אמרנו בסימן מ"ו¹⁰⁷ שהציצית צריכה להיות ממיין הכנף דוקא ולכן¹⁰⁸ אין עושין הציצית מן הצמר הנאחו בקוצים כשהצאן רוכצים ביניהם¹⁰⁹ ולא מן הנימין הנתלשין מן הצאן ולא מן שיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד ואם עשה מהן ציצית הרי הם פסולים¹¹⁰ לפי שאין מינים הללו ראויים לעשות מהם בגד¹¹¹ שהן פסולת הצמר ואין הבגד נעשית ממכותן והתורה אמרה הכנף מין כנף כמ"ש בסימן מ' והוא הדין כל מיני צמר הגרועין¹¹² שאין בגד נעשית מהן פסולין לציצית מטעם האמור:

יא גול חומין שנתוו לשם ציצית¹¹³ והלך הגולן ועשה מהם ציצית הרי הם פסולין שנאמר ועשו להם משלהם¹¹⁴ פרט לגולל ואם מכר הגולן את הציצית לאחר¹¹⁵ (ז) אם כבר

קונטרס אחרון

(ג) ואם מכר הגולן בו כן מבואר בסימן תרמט¹¹⁶ ואף שיש אומרים שם חוץ מיום ראשון, דבעינן לכס'¹¹⁷ וציצית נמי בעי לכס', מכל מקום, כבר כתב שם המגן אברהם¹¹⁸ דמייירי לפני יאוש, ומה שמסיק שם להחמיר היינו בשאר הימים לפני יאוש, אבל אחר יאוש אפילו ביום ראשון¹¹⁹ כשר, כדמוכח בהדיא בגמרא¹²⁰ גבי עובדא דאוונכרי, וכן משמע שם במגן אברהם סעיף קטן ו'¹²¹. וכן כתב שם בעטרת זקנים¹²², דלא כמשמעות הלבוש¹²³, והבאר היטב שם¹²⁴ לא דק בזה, ודו"ק.

<p>טג מנחות שם, מ"ו ס"ק ד. טד בעל הנמור שם, ת"א ס"ק ז. טה מ"א שם. סו שו"ע ורמ"א סעיף ג, בעל העיטור הלכות ציצית שעקר הראשון חלק שני. סז סוכה פ"א, ש"ע שם. סח ת"א סוף ס"ק י, וס"י תרמט ס"ק ג, וראה גם לקמן קצו ס"ד, ס"י תנ"י ס"א, ס"י תרמט ס"ו. סט ש"ע סעיף א. ע וקרא בג"מ, סוכה כ"ב, ב, לקמן ס"י תרמט ס"א. עא ס"ק ג. עב וראה גם לקמן שם ס"ו. עג סוכה ל, א. עד וראה גם לקמן שם ס"ח. עה ריש ס"י תרמט. עו שם סעיף ב. עז ס"ק ב.</p>	<p>נא רמ"א סעיף ד, ב"י, וכו' בסדר ד"ה רק שבבבלי. וראה ד שאלו. נב ראה לבוש סעיף ד. נג סעיף ז. נד ראה ארוחת חיים הל' ציצית ס' יג, ב"י בשם מהר"י אבהו. נה ראה הל' ציצית ס' יב, ב"י וש"ע סעיף ד. נו סעיף כח. נז ת"א ס"ק ז. נח מנחות מב, ת"א (ופרש"י), גור תשו"ע ולבוש סעיף ד, וראה לקמן סכ"ט. נט מ"א ס"ק ג. ס סעיף א. סא בעל הנמור סוכה פ"א. סב מנחות מב, ב, ורמב"ם הל' ציצית פ"א ה"א, שו"ע סעיף ה, וראה אוצר הגאונים – התשובות מסכת סוכה ס"א.</p>
---	--

הלכות ציצית יא

נתייאשו הבעלים מהם הרי הם כשרים מפני שקנה אותן הלוקח ביואש בעלים ושינוי נשות מהגולן ללוקח כמו שכתוב בחושן משפט סי' שס"א¹⁰⁰:

יב גול צמר שלא נמוה וטוואן הגולן לשם ציצית אם עדיין לא נתייאשו הבעלים ממנו הרי הם פסולים לציצית מפני שהם עדיין גול ואינם של גולן כלל שהרי לא קנה אותן בשינוי זה שעשאן חוטמן מפני שהוא שינוי החזור לברייתו שהרי החוטמן אפשר לחזור ולעשות אותן צמר¹⁰¹.

אבל אם כבר נתייאשו הבעלים ממנו⁹⁹ או אפילו אם לא נתייאשו עדיין אלא שהגולן עשה בצמר זה שינוי גמור שאין חוזר לברייתו¹⁰² (ד' בנות שליבן את הצמר בגפרית ועל דרך שנתבאר בח"מ סי' ש"ס¹⁰³ ע"ש כיון שהגולן קנה את הצמר לגמרי דהא אפילו אם הצמר הוא בעין אין צורך להחזיר להגולן אלא דמי הצמר¹⁰⁴ א"כ הרי הוא כשלו ממש לכל דבר ולכן הציצית שעשה ממנו הרי הם כשרים אבל מ"מ לא יבדק עליהם¹⁰⁵ דאין זה מברך אלא מנאצין¹⁰⁶ כיון שעל ידי גזילה בא הציצית לידו:

יג המשתתחה לברימה צמרה פסול לציצית¹⁰⁷ אע"פ שאין בעלי חיים שנעברו אסורים להדריט וכל המחומר לו הרי הוא כמוהו וא"כ הצמר הזה מותר להדריט מכל מקום למצוה אסור משום דמאום הוא לגבוה¹⁰⁸ שהרי בעלי חיים שנעברו אסורין לגבוה¹⁰⁹ לגבי המובה וא"כ ה"ה לצמר שעל גבוה ואעפ"י דכשעושה ממנו ציצית הוא משתנה מכמות

קונטרס אחרון

(ד') שינוי גמור שאין חוזר בו' זהו כוונת המגן אברהם במה שכתב¹⁰³ ועיין בחושן משפט סימן שס"ג שהיו שינוי גמור עד כאן לשונו. ואף דהט"ז¹⁰⁴ חולק על זה, מכל מקום הרי בסימן תרמט¹⁰⁵ פסקו כן בעלי הש"ע בשם התוספות¹⁰⁶ והר"ן¹⁰⁷ דלא כרמב"ם¹⁰⁸, ואף הט"ז לא חלק עליהם שם, וכן הסכימו שם כל האחרונים דלא הוי מצוה הבאה בעבירה, אם הקנין שקנה אותה בא לו קודם קיום המצוה עיין שם בט"ז סעיף קטן א. ואף שבאליה זוטא כאן¹⁰⁹ הסכים לדברי הט"ז, מכל מקום הרי בסימן תרמט¹¹⁰ חזר בו וסתר כל דברי הט"ז שבכאן (ועיין שם שכתב דאם השינוי אינו על ידי הליבון אלא על ידי הטויה עצמה דהוי מצוה הבאה בעבירה, וראייתה מתוספות¹¹¹ עיין שם אבל מדברי המגן אברהם¹¹² לא משמע הכי, שהרי הכשיר על ידי יאוש ושינוי הטויה. וכן משמע מכל הפוסקים בסימן תרמט שלא חילקו בין קודם אגודת הלולב בין לאחר האגודה, הגם שיש לדחות).

- עח** סעיף ד. וראה גם לקמן בח"מ דיני גזילה ונזבה סי"א. ועיי' חקרי הלכות ח"פ מו, א.
- עט** ח"א ס"ק י.
- פ** ונזכיר יוסף הלכות ציצית ר"ה ודלכתא (דובא בב"י), כיון דראש ושינוי החזר לברייתו קונה, ברלקמן בח"מ דיני גזילה ונזבה סכ"ג ושי"ג. וראה חקרי הלכות ח"ה יב, א. ח"פ ע' 34 ואילך.
- פא** ח"א שם. ועיי' בקי"א.
- פב** בש"ך ס"ק ג' וס"ק ה. וראה גם לקמן ח"מ דיני גזילה ונזבה סכ"ג.
- פג** חושן משפט סי' שג סעיף ב. וראה גם לקמן סי' תרמט ח"ה.
- פד** ח"א סוף סעיף ו (ולענין ברכה כו').
- פה** ב"ק צד, א. וראה גם לקמן סי' קצו סי"א. סי' תנר סי"י. סי' תקפו ס"ד. סי' תרלו סי"א. סי' תרנב ס"ה. ולענין מצוה הבאה בעבירה ראה לקמן סי' כה ס"ה וש"ג.
- פו** ע"ז מו, א. רמב"ם הל' ציצית פ"א די"א. מור ושוריע סעיף ה.
- פז** עולת תמיד ס"ק ו. פרישה ס"ק מ.
- פח** המורה, כה, א.
- פט** בס"ק י.
- צ** סעיף ו. וש"ך ס"ק ג.
- צא** ס"ק ה.
- צב** סעיף א.
- צג** סוכה ל, א ד"ה הא.
- צד** ריש פתק ג' דמוכה (ר"ה ולענין הלכה).
- צה** בחלכות ציצית פ"א די"א.
- צו** ס"ק י.
- צז** ס"ק ב.
- צח** סוכה שם.
- צט** ס"ק י.

הלכות ציצית יא

נא

שהיה שהרי מקורם היה צמר ועכשיו נעשו חוטמן מ"מ עדיין מראהו עליו וניכר שהוא צמר.^ק

אבל המשתחזה לפשתן נמוע מותר לעשות ממנו ציצית.^{קא} שהרי מחובר שנעבד מותר בהנאה.^{קב} ואף לבורה אינו מאוס כלל כיון שנשתנה מכמות שהיה בשעה שנעבד שהרי מקורם היה כעץ בעלמא.^{קג} ועכשיו שעשה ממנו חוטמן הרי מראה הראשון חלק והלך לו ממנו לגמרי.^{קד}

יד כשעושה הנקב שתוחב בו הציצית לא יעשנו למעלה משלשה גודלין משפת הבגד.^{קה} מפני שנאמר על הכנף.^{קכ} ולמעלה מג' אין זה כנף אלא בגד.^{קכא} ואם עשה הנקב למעלה מג' גודלין.^{קכב} אעפ"י (שכשעושה) [שכשקושר] הציצית בבגד עושה החוטמן קצרים על הכנף כרי להקמיט הכנפות ומתכפל עד שבא הנקב למטה מג' גודלין אפ"ה פסול:^{קכג}

מזו ואם עשה הנקב למעלה מג' גודלין.^{קכד} ואחר שהטיל הציצית בנקב חתך בנקב כרי שיתלו הציצית למטה מג' גודלין פסול משום שנאמר גדילים תעשה וגו' ולא מן העשו ככר בפסול כמ"ש בס"י.^{קכה}

מזו ולא יעשה הנקב סמוך לשפת הבגד.^{קכו} שנאמר על הכנף.^{קכז} ואם היה סמוך מאוד לשפת הבגד היה תחת הכנף.^{קכח} ולכן צריך להרחיק הנקב משפת הבגד.^{קכט} כשיעור שיש מן קשר אגודל עד סוף הציפורן.^{קכ} דהיינו לערך ב' גודלין.^{קכא} ואם אחר כך שקושר הציצית עשה חלק החוטמן שעל הכנף קצרים ונתכפלו הכנפות עד שבא הנקב למטה משיעור שנתבאר אמילו הכי כשר.^{קכב}

יז שיעור ג' גודלין אלו שאמרנו וכן שיעור מלא קשר אגודל שצריך להרחיק מודדין אותן ביושר.^{קכג} משפת אורך הבגד וכן משפת רוחב הבגד.^{קכד} אבל לא ימודד אותם באלכסון מן הקרן זווית של כנף הבגד.^{קכה}

יד שיעור מלא קשר אגודל שאמרנו.^{קכז} שצריך להרחיק הנקב משפת הבגד אין צריך לזוהר בזה אלא בשעת הטלת הציצית בבגד אבל אם לאחר שהטיל הציצית בבגד

ק ת"א ס"ק יב. ועי' לקמן ס"י רצו קו"א סק"א.
קא רמב"ם שם. מור ושו"ע שם. וראה ע"ז מו. ב. רמב"ם פ"ג מהל' אסורי מנחה ה"ד. וראה לקמן ס"י תרמ"ט ס"א.
קב ראה הקרי הלכות ה"ה ע' 26.
קג ת"א שם.
קד ראה הקרי הלכות ה"ה י"ג, א.
קה סמ"ג ע"ן כו. מור ושו"ע סעיף מ. ובסרור ה"ה הנקב. שיהיה רחוק סמוך הבגד... עד רוחב שלש גודלין ולא עד בכלל אלא פחות מנעם.
קו ראה גם לקמן סמ"ז רש"ג. ובפסוק: על כנפי (במדבר מו, לח) – כרילקמן ס"ח ובסרור ה"ה רק שבפלי"ת.
קי ז"ל לבוש סעיף מ.
קיא ת"א ס"ק יד.
קכ ת"א ס"ק מו.
קיב סעיף י. רש"ג.
קכא סמ"ג ע"ש מו. ש"ע שם. וז"ל בסרור ה"ה הנקב. ועוד תירדך שם (ה"ה רק) שגם הקשר יהי למען מקשר גורלו. ולכן כתב שם: עצה מובה לו לעשות ע"ה נקב קמן כ"י ע"ש.
קיב ראה גם לעיל ס"ד רש"ג.
קכ סמ"ג שם. ש"ע שם.
קכד מנחות מ"ב, א. רש"י שם ד"ה שרחיק. מור ושו"ע שם.
קכט רש"י שם. מור ושו"ע שם. וראה רבינו ירוחם נתיב י"ג ה"ג. הובא באגלה זושא סק"ד.
קכז הפרדס רש"י הלכות ציצית (הובא בספר שבלי הלקט). רשב"ן ס"י רמז, הובא בש"ך י"ד ס"י מו ס"ק יג. וראה ב"י בשם מהר"י בן חביב. ועי' לחם הפנים לקצושת"ע פ"ג, ג. מנחת פתים ס"ג, כ"ד השלחן ס"י ו סק"ז. פסקי הסרור אות כח. שער המולל פ"ב אות ב.
קכ ת"א ס"ק ד.
קכז רמ"א סעיף מ. ב"י.
קכט ש"ע סעיף י. מהר"י אבודם בשם סמ"ג (מ"ע מו) ונעתיקי יוסף (הל' ציצית) ובעל העיטור (הלכות ציצית שער ראשון הל' ג). רבינו יונה באגרת התשובה.
קכ רמ"א שם. ב"י.
קכא מנחות מ"ב, א. מור ושו"ע סעיף י. וז"ל בסרור ה"ה אם לאחר. ויש "אפילו נפסקה סמוך להנקב שהציצית תלויה בו ולא נשתרוי אלא משוה עד הנקב כשרה". וראה גם לקמן ס"י מו סמ"ז.

הלכות ציצית יא

ניתקו מחוסי השתי או הערב ^{קכ} ונתרחב הנקב וירדו הציצית למטה ממלא קשר אגודל כשר ^{קכ} וכן לא אחר הטלת ציצית בכגד נסתר הבגד מלמטה בשפתו עד שנפתח מן השפה עד הכנף משיעור מלא קשר אגודל כשר ^{קכ} שלא הקפידה תורה על זה שלא תהא הציצית תחת הכנף אלא כשעת עשייה ^{קכ} שנאמר ועשו להם ציצית על כנפי וגו'.

ומכל מקום לכתחלה טוב לעשות אימרא סביב הנקב שתוחב בו הציצית ^{קכ} כדי שלא ינתקו החוטיין של בגד מכפנים סביב הנקב ^{קכ} ויפחת משיעור מלא קשר אגודל משפת הבגד ויסכרו העולם שהיה כן קודם הטלת הציצית וכן יעשה אימרא בשפת הבגד ^{קכ} כדי שלא יפחת משיעור קשר אגודל משפתו עד הנקב:

יב אם יש גדיל שקורין (לייסט) בשפת הבגד ^{קכ} שגודלין שם כדי שיהיה חזק בין שהגדיל הוא בשפת רוחב הבגד בין שהוא בשפת אורך הבגד ^{קכ} לא יטיל את הציצית שם בגדיל אע"פ שהוא [מרחיק] מלא קשר אגודל משפת הכנף כגון שהגדיל הוא רחב אעפ"כ אין מטילין בו ציצית משום שנאמר על כנפי בגדיהם והגדיל אינו נחשב עיקר מן הבגד אלא הוא טפל ומשמש לבגד ^{קכ}:

ב כשמטילין ציצית בכגד עצמו אין צריך להרחיק משפת הבגד מלא קשר אגודל חוץ מן הגדיל ^{קכ} אלא גם הגדיל נחשב בכלל השיעור וכן לענין הרחקת ג' גודלין שאמרו נחשב ג"כ הגדיל בכלל הבגד ^{קכ} ולכן צריך לזהר שלא יהיה הנקב למעלה מג' גודלין מן שפת הגדיל החיצונה:

בא אע"פ שהגדיל נחשב בכלל הבגד לענין שיעור מלא קשר אגודל מ"מ לכתחלה טוב למדוד מלא קשר אגודל בלא הגדיל ^{קכ} ויהיה הנקב תוך ג' הגודלין עם הגדיל כמו שנתבאר ^{קכ} ואם הגדיל רחב הרבה יחתוך מקצתו ^{קכ}:

בב אם בשפת הבגד בולטין חוסי שתי בלא ערב או ערב בלא שתי יש להסתפק ^{קכ} אם אלו החוטיין נחשבו בכלל הבגד או לאו כיון שאינן כאריג גמור לכן צריך לזהר שלא יהיה הנקב למעלה מג' גודלין משפת החוטיין הללו שמה הן נחשבו בכלל הבגד ואם משך החוטיין הוא רחב הרבה יחתוך קצתו וגם יזהר למדוד מלא קשר אגודל לבר מאלו החוטיין שמה אינם נחשבים בכלל הבגד:

בג מותר ליקח חוט אחד אריך וכופלו לארבעה ותוחבה בכנף וכופלם והרי הם ח' ^{קכ} ואח"כ פוסק ראשי החוטיין ונעשים ח' חוטיין ואם שכח ולא פסק ראשי החוטיין עד שכרך אפילו חוליא אחת ואחר שכרך החוליא קשר אפילו קשר אחד פסול ^{קכ} כיון דמן

קכ משמעות ה"א ה' ב"שע שם.

קכ רש"י מנחות שם ד"ה דסתר.

קכ רש"י שם. טור.

קכ לבוש סעף. פרישה ס"ק יב.

קכו רמ"א ולבוש סעף. וראה לקמן ס"ו פו מ"ד.

קכ ב"י. רמ"א ולבוש שם.

קכ מור. רמ"א ולבוש שם.

קכט סמ"ג מ"ז פו. טור'ע ולבוש סעף. יא.

קל ב"י. לבוש שם.

קלא סמ"ג ושו"ע שם. וראה חקרי הלכות ח"ט יט, א.

קלב שו"ע סעף. יא. רב יהודה ב"ק קטב, ב רש"י שם ד"ה

הכל ורשב"א שם, א ר"ה הכובס. נמוקי יוסף הלכות

ציצית ד"ה נטפת.

קלג רשב"א שם. שו"ע שם.

קלד רמ"א סעף. יא. ב"י.

קלה לעיל סעף. ב.

קלו רמ"א ס"ק ת.

קלז מ"א שם. מרדכי הלכות ציצית (רמז תתקמח). סמ"ק

(ס"ו לא הגדה ב).

קלח מור ושו"ע סעף. יג. ונ"א ס"ק יח ונ"א ס"ק ד. מוכח

יא, א. רש"י שם ד"ה תלאן.

קלט שו"ע ולבוש שם. מ"ז שם וס"א ס"ק יג. וראה סמ"ק

ס"ו לא.

הלכות ציצית יא

נג

התורה די בחוליא אחת וקשר אחד ^{קט} שהרי נאמר סתם ^{קט} גדילים תעשה ולא (נתפרט) [נתפרש] בכתוב מנין הגדילים א"כ כבר נעשו הציצית בפסול שהרי כשכרך החוליא וקשר הקשר לא הי' די' חוטין שלמים אלא חוט אחד כפול לח' ולכן אפילו אם יפסוק אח"כ את ראשי החוטין אין מועיל כלום כיון שגוף הציצית כבר נעשו בפסול והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי כבר בפסול ^{קט}

אבל אם פסק ראשי החוטין תיכף אחר שכרך חוליא אחת קודם שקשר אפילו קשר אחד אחר החוליא ^{קט} וכל שכן אם פסק אותם תיכף אחר הקשר הראשון קודם שהתחיל לברוך את החוליא כשר ^{קט} כיון שלא נעשו עדיין כל הכשר ציצית הכתוב בתורה בפסול קודם שפסק ראשי החוטין אין לפוסלן משום תעשה ולא מן העשוי כבר בפסול.

ומכל מקום לכתחלה טוב לפסוק ראשי החוטין קודם שיתחוב את הציצית בנקב ^{קט} בכדי שלא יעשה שום עשייה מהציצית בפסול:

בד טוב ליהרר שלא לחתוך הציצית בסכין ^{קט} על דרך שנאמר ^{קט} לא תניף עליהם ברזל וגו' אלא ינשכבם בשיניו:

בה כתוב ^{קט} בתורה ^{קט} גדילים תעשה לך יכול יעשה כולו גדיל תלמוד לומר ועשו להם ציצית ^{קט} וציצית הם חוטין נפרדין ^{קט} כמו שנכתבאר בס"י ח' ^{קט} הא כיצד ^{קט} שיהא גדיל יוצא מהכנף וציצית יוצא מהגדיל ואין לגדיל שיעור מן התורה לכן ^{קט} בין שכרך רוב אורך הציצית בין שלא כרך אלא חוליא אחת כשר ^{קט} ובלכר שיעשה בסוף הכריכה קשר ^{קט} משום הדכריכה אינה מחיימת בלא קשר לאחריה ונמצא שאין כאן גדיל:

בו אם כרך כל הציצית ולא הניח אפילו משהו ענף יוצא פסול ^{קט} שהרי נאמר ציצית: **בז** בזמן שהיה תכלת ^{קט} תקנו חכמים ^{קט} שלא לפחות מלכרך ז' חוליות כנגד ז' רקעים שהתכלת דומה לרקיע וכן תיקנו ^{קט} לעשות קשר בסוף כל חוליא וחוליא שיהא היכר בין חוליא לחוליא ^{קט} ועבשו שאין לנו תכלת אין אנו צריכין לדקמק במנין החוליות ולא במנין הקשרים שבין החוליות ^{קט}.

ומכל מקום המנהג פשוט בכל ישראל משנים קדמוניות ^{קט} לעשות ה' קשרים משום

קמ כולקמן סעף בה ומעף לב. ועי' לעול ס"י י ס"א.	קנג ספרי שם.
קמא ראה לבוש סעף ד.	קנד ב"י.
קמב כולקמן ס"י י' וש"ג.	קנה רב מנחות לג. א. רמב"ם הל' ציצית פ"א הל' ה"ט.
קמג מ"ז ומ"א שם.	מור. מ"א ס"ב.
קמד מור.	קנו נעמוק יוסף הלכות ציצית (ר"ה כשרה). הובא בב"י.
קמה סמ"ק ס"י לא. שיע' סעף יב. מ"א ס"ק יח ות"ו שם.	ת"א ס"ק יג.
לבוש סעף יד.	קנז רב מנחות שם. ב"י. מ"א ס"ב. כ. לבוש סעף יד.
קמו מנהג משה עמוד העמודה ס"י יג בשם ר' הור בר נהמ.	קנח האשכול הלכות ציצית. סמ"ג מ"ע כה סמ"ק ס"י לא.
תמוד ס"ק ח.	טור. וראה רמב"ם הל' ציצית פ"א הל' ח.
קמז דברים כג. ה. וראה גם לקמן ס"י קפ ס"י.	קנט מנחות לג. א. והש"י ותוס' שם. האשכול שם. לבוש
קמח ספרי פרשת שלח (פיסקא קמו). הובא בתוס' מנחות	סעף יד. וראה רמב"ם הל' ציצית פ"ב הל' א.
לג. ב ר"ה או גדיל או פתיל.	קס רבא מנחות לה. ב.
קמט דברים כב. יב.	קסא ראש הלכות ציצית ס"י מז.
קנ גיבור מור. לח.	קסב תוס' שם הל' ט. בעל העמוד הלכות ציצית שער
קנא לבוש סעף יד. מור ס"י ח.	ראשון ח"ב. סמ"ג שם. ראש' שם. מור.
קנב סעף יב.	קסג דו"ק מנחות לג. א ר"ה בין כנף ושם מנ. ב ר"ה
	שקילה מצוה. זג. תוס' שם לג. א ר"ה לא יפחות.

הלכות ציצית יא

שנאמר ^{טו} וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכל המצות הם תרי"ג וציצית בנימטריא ת"ר וח' חומין וה' קשרים עולה תרי"ג:

בח נהגו לעשות ד' אווירים בין הה' קשרים ^{טז} ולכרוך ככל אוויר קצת כריכות כיצד לוקח ד' חומין מצד אחד של הכנף וה' מצד השני וקושרם ^{טז} זה על [גבין] זה ב' פעמים כי האחד לא יתיקם ואינו חשוב קשר כלל ^{טז} ואח"כ יכרך בחוט הארוך סביב הו' חומין קצת כריכות וחזור וקושר ב' פעמים זה על גבי זה וחזור וכורך וכן יעשה עד שישלים ה' קשרים בפולים וה' אווירים בינתיים מלאים כריכות ואין שיעור למנין הכריכות שבכל אוויר ^{טז} אלא יעשה כמו שרצה:

כמ נוי ציצית ^{טז} שיהיה שליש אורך החומין והיינו ד' גודלין ^{טז} גדיל וב' שלישי ענף ואפילו הארך הציצית יותר מ"ב גודלין ^{טז} צריך שיהיה שליש האורך גדיל והקשרים והכריכות ביחד הם נקראים גדיל בכל מקום ^{טז} ובין הכל לא יהיה אלא שליש אורך החומין והיינו ד' גודלין וברעיא מהימנא ^{טז} כתוב שיהיה בין קשר לקשר כמלא וחבב אגודל לבר מהקשרים ^{טז}:

ל נוהגים לכרוך באויר הראשון ז' כריכות ובשני ח' ובג' י"א וברביעי י"ג כריכות ^{טז} שעולים כולם למספר ל"ט כמנין הוי"ה אח"ד ולפי שנוי הוא לציצית שיהיה אורך כל חליות בשנה ^{טז} לכן באויר הראשון שהכריכות הם מועטים ירחיקם זו מזו ובאויר השני יקרבם זו לזו מעט ובשלישי יקרבם יותר וברביעי יותר עד שיהיה מדה אחת לכולם:

לא יש נוהגין לכרוך הכריכות שבכל אוויר חליות חליות ^{טז} והיינו לאחר שכרך ג' כריכות הראשונות ירחיק מעט ויחזור ויכרך ג' פעמים באותו אוויר עצמו ואח"כ יכרך א' מאויר הראשון ויצרף לזה ב' מאויר השני וירחיק מעט ויכרך עוד ג' פעמים וכן יעשה עד כלות הל"ט כריכות כ"ג חליות קטנות וכן היו עושין בזמן שהיה הכלת ^{טז}:

לב כל השעוירים שביארנו במנין החליות או הכריכות או הקשרים אינן אלא לתחלה ^{טז} אבל כדענבר שכבר גמר עשיית הציצית ^{טז} או בשעת הדחק כגון בערב שבת עם חשיכה שאין לו פנאי העמידו דבריהם על דין תורה ודי בחולות א' ובקשר אחר ^{טז} ויכול לברך עליהם:

לג יש נוהגין לקשור בסוף כל חוט מזה' חומין קשר אחד שלא יתפרקו משורתן ^{טז}

קצא ים של שלמה פ"ק דיבמות ס"ג ג בשם רבא"ן, משה משה עמוד העבודה ס"ב ז. ש"ה ריש מסכת חולין, לכוש סוף ד', שער הכוננות ענין הציצית ורש"י ג. הובא בס"ז ס"ק מ' ובמ"א ס"ק כב, **קצו** ת"א ס"ק כא, ר"א"ש הל' ציצית ס"י מו ולחם המדות ס"ק מה, **קצז** ת"א ס"ק כב בשם כתבים (פרי עין חיים) מהר"ח קארעין תקנ"ד) שער הציצית ריש פיק א), זח"ג רבה, ב. תקנו יתר תיקון זה (הובא ביסוד ושרש העבודה שער השני פ"ח), וכו"ה מנהג הב"ד (ס' המנהגים - חב"ד ע' 3), ראה גם אנ"ק ח"א ע' שסב, **קצח** רמב"ם הל' ציצית פ"א ה"ז, **קצט** כ"י בשם מהר"י אבהו, ת"א ס"ק יט, **קפ** ע"י דברי נחמ"י ס"א, **קפא** מ"א שם, וראה גם לעיל סכ"ג, **קפב** נמוקי יוסף הלכות ציצית, שו"ע סוף ד'.

קסד כמבאר מו, ג. למ, ומעט נוסף נתבאר לקמן ס"ב כר ס"א, **קסה** רא"ש שם, **קסו** רא"ש סדר עשיית הציצית, שו"ע סוף ד', כולקמן ס"י ש"ז ס"ג וש"נ, **קסז** רמב"ם הל' ציצית פ"א ה"ב, שו"ע שם, **קסח** גמרא (ורש"י) מנחות למ, א, וראה רמב"ם שם ה"ח ה"מ, **קע** תוס' מנחות מא, ב ד"ה וב"ש, וראה לעיל סוף ה', **קעא** רמ"א סוף ד', וכו"ה כמבאר ה"ה אם הציצית **קעב** רא"ש הלכות ציצית ס"י מו, שו"ע סוף ד', ת"א ס"ק כא, **קעג** פירש פנחס רבה, ב, **קעד** משמעות המ"א שם, וע"י לחם שלמה האו"ח ס"ב ז.

הלכות ציצית יאיב

נה

ויש שאינן נוהגין בן¹⁹⁷ מפני שאינם רוצים להוסיף על ה' קשרים מטעם שנתבאר למעלה¹⁹⁸ ובפרט אם החוטין שוררין יפה דלא שכיח כלל שיתפרקו:

לד' כשתולה הציצית בבגד¹⁹⁹ צריך להקדק שיתלה בענין שיהיה הגדיל התלוי נוגע ומכה בכנף הבגד²⁰⁰ ולא יהיה תלוי כלפי קרקע שנאמר²⁰¹ על כנפי בגדיהם²⁰² ולכן ב' ציצית התחתונות יהיו תלויים לאורך הבגד²⁰³ וכשיעטף בו ויהיה אורך המלית סביב רוחב גופו יהיו הציצית נוגעים ומכים על הקרן²⁰⁴ אבל אם היתה תלית הגדיל על רוחב הבגד אם בן כשיעטף את קומתו מראשו עד רגליו ברוחב הבגד יהיה הגדיל תלוי כלפי הקרקע ולא יהיה תולה ונוגע ומכה על הכנף.

ובב' ציצית העליונים פעמים צריך שיהיה הגדיל תלוי לאורך הבגד ולפעמים לרחבו²⁰⁵ והכל לפי עמיתו רק יזהר שלא יהיה הגדיל תלוי כלפי הקרקע אלא נוגע ומכה על הקרן: לד' י"א שאין לעשות הציצית בבגד כמו שאנו עושים אלא יעשה ב' נקבים בבגד ויטיל הציצית בנקב האחד ויוציאם דרך נקב הב'²⁰⁶ ואין הלכה כ"א אלו²⁰⁷ והבא להחמיר על עצמו ולעשות דרכיהם לא יעשה בן אלא במלית קמן כדי שלא יהיה נראה ככלל²⁰⁸ ומתחיל ביהורא²⁰⁹:

יב דברים הפוסלים בציצית וכו' ז' סעיפים:

א אע"פ שכבר ביארנו²¹⁰ שבשעת המלית הציצית בבגד יהיה אורך כל חוט מהח' חוטין י"ב ורגלין מ"מ אם לאחר שהמלית הציצית נפסקו כל הח' חוטין²¹¹ ולא נשתיר מכל חוט וחוט מד' חוטין הארוכין אלא כדי לעשות בו עניבה על כל חוט וחוט משאר חוטין הפסוקין מד' חוטין הארוכים על כל אחד ואחד בפני עצמו²¹² דהיינו אם נפסקו כל הח' חוטין צריך להיות בחוט הנפסק מד' חוטין הארוכים ג' פעמים כדי עניבה על חוט אחד²¹³ ואפילו אם לא נפסקו אלא ז' חוטין²¹⁴ צריך להיות בחוט הנפסק מד' חוטין הארוכים ג' פעמים כדי עניבה על חוט [אחד] ואם יש בו כשיעור הזה כשר.

ויש אומרים שאפילו לא נשתיר כלל חוטים הפסוקים מד' חוטין הארוכים אלא כדי שיוכל לעשות מכל חוטין הפסוקים מד' חוטין הארוכים עניבה א' מכולם יחד כשר.

ויש להחמיר כסבא הראשונה²¹⁵:

קצד ובכת"י "במלית קמן שמתחת לטיוו כדי כ"ו". וראה לעיל ס"ח ח ס"ח וש"נ.
קצה כ"ח. הובא במ"א שם. וראה שער הבגנות ענין הציצית דרוש ג פ"י עין חיים שער הציצית פרק א. וז"ל בספר ד"ח ובמלית קמן, ויש שם מדרקקין לעשות הנקבים באלכסון קצח".

סימן יב

א לעיל ס"ח י"א סעיף ה.
ב מנהגות לה' ב שו"ע סעיף א.
ג ח"א ס"ק ב בפ"י המדרכי הלכות ציצית (רמז התקל"ב). עין במחצית השקל.
ד ראה תקיף הלכות ח"ח ע' 30 ואילן.
ה ע"י קובץ גיורית (ג') ח"א ע"ב מב.
ו שו"ע שם.
ז ח"א שם. וראה די שאל.

קפג לבוש סוף סעיף ד. ח"א ס"ק ב. וראה לקמן ס' רפ"א ס"א.

קפח סעיף ב.

קפה שו"ע סעיף מ. וז"ל בספר ד"ח רק שבמלית (בהגדה) וד"ח ברם. ועי' תהלה לדוד סק"א.

קפו רש"י מנחות מב, א ד"ח שיתרא נוספת על הקרן.

קפז במדבר מו, לה.

קפח מנחות מב, א.

קפט ממשמעות הבי"י בשם הנחות מייצג פ"א טה"ל.

קצא ב"י שם הל"מ שם בשם וחר"ם. ומבואר בספרו ד"ח ברם ואילן.

קצב בעל העיטור הלכות ציצית שער הראשון ח"ג. הובא בב"י. ח"א ס"ק ז.

קצג כ"י שם. ח"א שם.